

Nuorten kiusaamisen puuttumisen keinot

Hyvinvointilautakunta 26.01.2023 § 14

Hyvinvointilautakunta kuuli Kemin nuorisovaltuuston edustajien Viljami Rauhalan, Jaakko Reunasen ja Miska Pikkaraisen lähetystöä nuorten kiusaamiseen puuttumisen keinoista.

Esittelijä

Puheenjohtaja

Päätösehdotus

Saatetaan asia valmisteltavaksi.

Päätös

Hyvinvointilautakunta päätti, että nuorisovaltuuston edustajat tulevat lautakunnan seuraavaan kokoukseen kertomaan tarkemmin nuorten kiusaamiseen puuttumisen keinoista.

Hyvinvointilautakunta 23.02.2023 § 17

Valmistelu

Hyvinvointijohtaja Kaisa Rauvala, johtava rehtori Piia Hulkkonen

Nuorisovaltuuston edustajat on kutsuttu kokouksen alkuun kertomaan nuorten kiusaamiseen puuttumisen keinoista.

Nuorisovaltuuston toimintasäännön mukaan nuorisovaltuusto on kaupunginhallituksen alainen nuoria koskevien asioiden asiantuntija- ja yhteistyöelin.

Nuorisovaltuuston tarkoituksena on edistää nuorten osallistumis-, vaikuttamis- ja toimintamahdollisuuksia, olla nuorten vaikuttamiskanava heitä koskevissa asioissa, opettaa nuoria osallistumaan ja vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin, tuoda nuorten näkökulma esille kaupungin päätöksenteossa tekemällä esityksiä, aloitteita ja lausuntoja kaupungin toimielimille, toimia aktiivisessa vuorovaikutuksessa nuorten sekä nuorisotyöntekijöiden kanssa ja hoitaa muut nuorisovaltuuston toimialaan kuuluvat kaupunginhallituksen tai muiden toimielinten sille antamat tehtävät.

Nuorisovaltuusto on kokoontunut vuoden 2022 aikana neljä kertaa. Kokouksissa käsiteltiin mm. osallistavaa budjetointia, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa, nuorisotyön kesäjärjestelyjä sekä nuorisovaltuuston toimintasuunnitelmaa ja budjettia. Lisäksi nuorisovaltuusto nimesi edustajansa kaupunginvaltuustoon, Lapin hyvinvointialueen nuorisovaltuustoon ja THL:n nuorten työpajaan.

Kaupunginhallitus kuuli Kemin nuorisovaltuuston edustajia nuorten kiusaamiseen puuttumisen keinoista 21.12.2022 § 386. Asiasta jätettiin kirjelmä, joka on **oheismateriaalina**.

Kaupunginhallitus päätti lähettää häirintäyhdyshenkilöiden nimeämisen ja/tai sen tarpeen arvioimisen hyvinvointilautakunnalle ja huomioitavaksi osana yhteisöllisen opiskeluhuollon valmistelua ja toimeenpanoa. Lisäksi kaupunginhallitus toivoo, että hyvinvointilautakunnan tulee kuulla nuorisovaltuuston edustajia asian valmistelussa.

Kirjelmässä nostetaan esiin nuorisovaltuuston kuuleminen valmisteilla olevissa asioissa. Esimerkkinä mainitaan kouluverkkoselvitys, josta ei ole pyydetty nuorisovaltuuston virallista lausuntoa. Palveluverkkotyö on viranhaltijoilla valmisteluvaiheessa ja siitä pyydetään lausunto myös nuorisovaltuustolta kun asiakirja on siinä vaiheessa, että siitä voidaan jotain lausua.

Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Kiusatuksi tuleminen rikkoo tätä perusoikeutta ja aiheuttaa monia kielteisiä ja usein pitkäkantoisia seurauksia lasten ja nuorten kehitykselle. Siksi kiusaamista tulee ehkäistä ennalta ja puuttua esiin tuleviin kiusaamistapauksiin viipymättä. Perusopetuslain 35 § mukaan oppilaan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, kouluyhteisön tai opiskeluympäristön turvallisuutta tai terveyttä.

Jokaisen on tärkeää tuntea lapsen oikeudet, jotta ne toteutuvat lasten ja nuorten elämässä. Opetushallituksen uudelle sivustolle on koottu lapsen oikeuksista tietoa ja opettajien kanssa suunniteltua uutta opetusmateriaalia jota hyödynnetään Kemien kouluissa. Lapsen oikeuksien sivusto <https://www.oph.fi/fi/lapsen-oikeudet>.

Opetushallitus on tuottanut kouluille kiusaamisen vastaiseen työhön paljon ohjeistusta ja materiaalia. Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa -oppaassa neuvotaan oppilaita, vanhempia ja koulujen henkilökuntaa, miten toimia kiusaamistilanteessa. Oppilaille laaditussa huoneentaulussa opastetaan, miten ennaltaehkäistä kiusaamista ja miten toimia, jos itse kohtaa tai kaveri kohtaa kiusaamista. Yhtälailla vanhempien huoneentaulussa kuvataan, miten ennaltaehkäistä kiusaamista ja miten toimia, jos huomaa, että lasta kiusataan. Kiusaamiseen puuttuminen on jokaisen tehtävä yhtälailla kouluissa, kotona, vapaa-ajalla tai missä tilanteissa tahansa. Yhteisöllinen vastuu ja tietoisuus siitä eri konteksteissa edesauttaa ja rohkaisee yksilöitä toimimaan kiusaamisen vastaisesti. Häirintäyhdyshenkilöiden sijaan tulisikin painottaa jokaisen yksilön henkilökohtaista vastuuta kiusaamisen ehkäisyssä.

Opetushallitus on julkistanut 26.1.2023 laajassa yhteistyössä tehdyn Ei kaikelle väkivallalle -kokonaisuuden, jossa uudelle verkkosivustolle on koottu tietoa, ohjeita ja työkaluja siihen, miten kiusaamis- ja väkivallalta, sekä häirintä- ja syrjintäteot ja tilanteet tunnistetaan, miten niitä ehkäistään ja miten niihin voidaan puuttua lainsäädännön ja tutkimustietoon nojaten. Linkki sivustolle: <https://www.oph.fi/fi/ei-kaikelle-vakivallalle>.

Koulussa ja oppilaitoksessa opettaja vastaa kunkin oppilas- tai opiskelijaryhmän turvallisuudesta, ja rehtori kokonaisturvallisuudesta. Siksi myös tieto oppilaan/opiskelijan kokemasta kiusaamisesta tai väkivallasta koulussa tai oppilaitoksessa on aina tultava viiveettä opettajalle, joka vastaa ko. ryhmän turvallisuudesta.

Koulussa ja oppilaitoksessa tai koulumatkalla esille tulleesta tai epäilystä tilanteesta pitää opettajan ja rehtorin ilmoittaa sekä kohteena olleen että tekijän huoltajille. Huoltajat on tärkeää ottaa mukaan tilanteiden käsittelyyn mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ja yhteisesti sopia myös tilanteen seurannasta.

Kemin kouluissa epäasialliseen käytökseen, kiusaamiseen, häirintään tai syrjintään puututaan ensisijaisesti kasvatustietokeskustelun keinoin (PoL 35 a §). Näistä laaditaan kirjaukset Wilmaan ja ilmoitetaan huoltajalle.

Tarvittaessa koulu tekee huoli-ilmoituksen tai yhteistyöpyynnön muille viranomaisille (sosiaalitoimi, poliisi). Vakavissa rikkomuksissa koulun kurinpitotoimia ovat kirjallinen varoitus ja määräaikainen koulusta erottaminen (PoL 36 §).

Kouluissa on tukioppilastoimintaa, jonka ydintä on nuorten osallisuus, kouluhyvinvointi ja kiusaamisen ennaltaehkäisy. Tukioppilaat ovat 8.-9. luokkalaisia oppilaita, jotka koulutetaan toimimaan nuorempien oppilaiden kanssa ja heidän tukena. Tukioppilastoiminnan tavoitteena on edistää hyviä toverisuhteita, kouluviihtyvyyttä, yhteisvastuuta sekä turvallista ja kannustavaa ilmapiiriä koulussa.

Osassa kouluja käytössä myös Verso-sovittelumalli. Sovittelu on selkeä toimintamalli, jonka avulla sovittelijoiksi koulutetut koulun henkilökunnan jäsenet ja oppilaat auttavat osapuolia itse löytämään ratkaisun ristiriitaansa. Osapuolet saavat kertoa oman näkemyksensä tapahtuneesta, kuvata tuntemuksiaan ja pohtia eri ratkaisuvaihtoehtoja. Mallia noudattamalla edetään sopimukseen, jonka toteutumista seurataan. Sovittelulla puututaan mieltä pahoittavaan toimintaan mahdollisimman varhain.

Vastuu turvallisesta oppimisympäristöstä kuuluu lain mukaan koululle. Jos koulun omat keinot eivät riitä kiusaamisen ratkaisemiseksi, voi koulu konsultoida poliisia asiassa muiden ratkaisujen löytämiseksi. Poliisilla voi olla esimerkiksi Ankkuritoiminnan puitteissa mahdollisuus tukea kiusaamistilanteen ratkaisemista. Koulut tekevät yhteistyötä myös Lapin sovittelutoimiston kanssa rikos- ja riita-asioissa. Mikäli koulun vaikutusmahdollisuudet eivät ole riittäviä ja sovittelu katsotaan tarkoituksenmukaiseksi, koulu voi tehdä sovittelualoitteen. Koulun tulee kysyä suostumukset huoltajilta asia lähettämiseksi sovitteluun. Myös lapsen/nuoren suostumus on huomioitava.

Kiusaaminen voi olla myös rikos tai rikollinen teko, josta voi tehdä rikosilmoituksen. Poliisilla on myös velvollisuus kirjata tietoonsa saamansa rikosepäily. Koulukiusaamisen tultua poliisin tietoon, saattaa poliisi viranpuolesta laatia asiassa rikosilmoituksen ja asiaa tutkitaan esitutkinnassa.

Kaikkiin Lapin alueen kouluihin on jaettu helmikuussa 2023 Lapin poliisin ohje kouluille Milloin ja miten yhteys koulusta poliisiin Lapissa? Ohje tarkoitettu koulujen henkilöstön käyttöön. Julkaisun tarkoituksena on selventää koulujen yhteydenottoihin liittyviä käytäntöjä Lapin poliisilaitoksen alueella.

Opiskeluhoolto on oppilaan ja kouluyhteisön kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista ja sen edellytyksistä huolehtimista. Opiskeluhooltohuoltotyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus ja hänen hyvinvointinsa edistäminen.

Opiskeluhooltoja toteutetaan opetustoimen ja hyvinvointialueen suunnitelmallisena yhteistyönä oppilaiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhoolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä työtä. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ammattilaisten yhteinen tehtävä.

Oppilas- ja opiskeluhooltolain § 13 mukaan koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma. Suunnitelma otetaan käyttöön

1.8.2023. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman tulee sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Hyvinvointialueella on yhteistyövelvoite opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman valmistelussa (ThL 15 a § j Soshl 27 c §).

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa kuvataan erikseen mm. toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämät käytänteet. Lisäksi kuvataan toimintatavat tukea tarvitsevan oppilaat (teon kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitopalveluihin sekä kuvaus yhteistyöstä huoltajien ja viranomaisstahojen kanssa sekä kouluyhteisön toimenpiteen yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi.

Nuorisovaltuusto ehdottaa, että jokaiseen kouluun nimettäisiin kaupunginhallituksen jäsen ns. koulukummiksi. Nuorisovaltuustossa on kaupunginhallituksen edustaja, joka on yhdyslinkkina kaupunginhallituksen ja nuorisovaltuuston välillä. Mahdollisten koulukummien tehtävät ja toiminnan tavoitteet tulee määritellä, jotta toiminnalla on aidosti merkittävyyttä. Koska nuorisovaltuusto on kaupunginhallituksen alainen nuoria koskevien asioiden asiantuntija- ja yhteistyöelin, niin mahdollinen nimeäminen tapahtuu kaupunginhallituksen toimesta.

Esittelijä	Hyvinvointijohtaja Kaisa Rauvala
Päätösehdotus	Hyvinvointilautakunta merkitsee tiedoksi nuorisovaltuuston edustajien kuulemisen ja lähettää nuorten kiusaamiseen puuttumisen keinoista annetun vastauksen kaupunginhallitukselle ja nuorisovaltuustolle.
Päätös	Nuorisovaltuuston edustajat Viljami Rauhala, Jaakko Reunanen ja Miska Pikkarainen sekä rehtori Piia Hulkkonen paikalla kuultavina asiasta klo 16.05 - 16.26. Hyvinvointijohtaja Kaisa Rauvala täydensi päätösesitystään kokouksessa seuraavasti: Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa nimetään häirintäyhdyshenkilöt. Hyvinvointilautakunta merkitsi tiedoksi nuorisovaltuuston edustajien kuulemisen ja lähettää nuorten kiusaamiseen puuttumisen keinoista annetun vastauksen kaupunginhallitukselle ja nuorisovaltuustolle. Lisäksi hyvinvointilautakunta päätti, että koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa nimetään häirintäyhdyshenkilöt.

Kaupunginhallitus 13.03.2023 § 78
62/12.05.00/2023

Esittelijä	Kaupunginjohtaja Matti Ruotsalainen
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus merkitsee hyvinvointilautakunnan päätöksen tiedoksi.
Päätös	Kaupunginhallitus merkitsi hyvinvointilautakunnan päätöksen tiedoksi.